

Għawdex

150 SENA DJOĊESI

Singulari amore semper ea
loca prosequuti que Apostolorum

Indigne ecclesi sumus
omnem curam et sollicitudinem
habuimus ut in illis Christianitate
liqior vel resloretur se amissa vel au
geretur aut luceret se de osaven
te perseveraret ex quo factum est
ut toto pontificatus nostro tempore
nunquam destitueret vel novae
dioceses erigere vel diffundere
se dissila aut pluribus incolis re
perta. Io hanc numero curam re
ponenda est ea ea delite insula
mare Siculorum inter et Africa
divi pauli verbis et miraculis il
lustris hanc curam esse insula co
quo naufragio actus apparet apof
tolus uti dicitur meminit indulta
argumenta probare videntur cum

Għawdex - 150 SENA DJOĊESI

Wirja mtellgħa fl-okkażjoni tal-150 Sena
mit-twaqqif tad-Djoċesi ta' Għawdex
1864 - 2014

Din il-wirja qed tittella' mill-Kummissjoni Arti Sagra
flimkien mal-Kumitat Organizzattiv ta' Ċelebrazzjonijiet
bl-ghajnuna tal-Ministeru għal Għawdex

15 ta' Ottubru - 11 ta' Novembru 2014

Ko-ordinaturi tal-Wirja

Dun Joseph Calleja
Francesco Pio Attard
John Cremona

Hajr

Arkivju Nazzjonali ta' Għawdex, Bażilika San Ġorġ, Kapitlu Katidrali,
Librerija Nazzjonali ta' Għawdex, Seminarju Għawdex,
Soċjetà Filatelika ta' Għawdex, Sorijiet Frangiskani tal-Qalb ta' Ġesù
Mons. Isqof Mario Grech, Mons. Giovanni B. Gauci,
Mons. Joseph Bezzina, Dun Gerard Buhagiar, Joe Camilleri, Daniel Cilia,
John Cordina, Dun Giovanni Curmi, Paul Falzon, Noel Formosa,
Carmel Grech, Mons. Joseph Sultana, Dun Eddie Zammit

Stampar: GozoPress

Quddiem: Id-disa' isqfijiet li mexxew id-Djoċesi ta' Għawdex f'mija u ħamsin sena ta' ħajja (1864-2014).

Fl-isfond, il-Bulla *Singulari Amore*.

Wara: ARTIST RUMAN, *Il-Beatu Papa Piju IX* (1792-1878), żejt fuq it-tila, seklu dsatax, Sala Kapitulari tal-Katidral ta' Għawdex.

150 SENA DJOČESI

It-twaqqif tal-Knisja ta' Ghawdex
mill-Beatu Papa Piju IX

MONS. DR JOSEPH BEZZINA

***Bi mhabba liema bhalha*, nhar is-16 ta' Settembru 1864 – mija u hamsin sena ilu – il-Papa Piju IX waqqaf id-Djočesi ta' Ghawdex u għażel il-Knisja Matriċi ta' Santa Marija bħala l-Katidral tal-Knisja ta' Ghawdex.**

1 • Il-Bolla *Singulari Amore*

It-twaqqif tad-djočesi sar permezz ta' dokument pontifiċju msejjaħ *Bolla*, isem li jinghata lil dokumenti ta' importanza kbira u msejjaħ hekk għax kien ikun ibbullat, awtentikat b'bull tal-Papa.

Il-Bolla tat-twaqqif tad-Djočesi ta' Ghawdex iġġib l-isem ta' *Singulari Amore* – *Bi mhabba liema bhalha*, isem li jinghata mill-ewwel żewġ kelmiet bil-Latin tad-dokument. Permezz ta' dan id-dokument twieldet uffiċjalment **il-Knisja ta' Ghawdex**.

Iġib id-data tas-16 ta' Settembru 1864. Madankollu l-aħbar uffiċjali tad-djočesi l-ġdida nġhatat mill-Papa Piju IX fil-Konċistorju tat-22 ta' Settembru, meta saret ukoll il-ħatra ta' Mikiel-Frangisk Buttigieg, l-Arċipriet tal-Matriċi, bħala l-ewwel Isqof ta' Ghawdex. Il-*Giornale di Roma* ippubblika l-aħbar tard filgħaxija fl-istess jum.

Buttigieg kien diġà kkonsagrat isqof. Fil-Konċistorju Sigriet tas-16 ta' Marzu 1863, il-Papa kien ħatru Isqof Titulari ta' Lete u Isqof Awżiljarju ta' Malta għall-gżira ta' Ghawdex.

L-Ghawdxin kienu ilhom jithabtu sitta u sittin sena biex din il-ħolma setgħet issir realtà.

2 • L-Ingress tal-ewwel Isqof

Dlonk bdew it-thejjijiet għall-Ingress tal-ewwel Isqof fil-Katidral il-ġdid tad-djočesi.

Is-Sibt 22 ta' Ottubru 1864, filgħodu, il-Kanonku Lwigi Fernandez, bħala Delegat Appostoliku għat-twettiq tal-Bolla, wassal il-Bolla *Singulari Amore* l-Katidral – fejn għadha miżmuma b'għożża kbira sal-lum. Dritt wara mexxa ċ-čerimonja tal-pussess tat-tlieta u għoxrin Kanonku tal-Kapitlu Katidrali. Filgħaxija saret iċ-čerimonja tal-Intronament: il-Kanonċi wegħdu l-ubbidjenza tagħhom lill-Isqof, irrappreżentat mill-Kanonku Karl-Antonio Bondi.

Il-Hadd 23 ta' Ottubru 1864 – mija u hamsin sena ilu – jibqa' għal dejjem wiehed mill-isbaħ jiem fl-istorja millenarja tal-gżira Ghawdxija. Ma' tbexbix il-jum, il-fratelli tat-tmienja u għoxrin fratellanza, il-patrijiet

1

2

tat-tliet ordnijiet reliġjużi, is-saċerdoti u l-kanonċi kollha telqu f'purċissjoni mill-Katidral il-ġdid sal-*Flora* tas-Salib tat-Tigrija, fejn intramat kappella. Ftit wara, l-Isqof Mikiel-Frangisk Buttigieg telaq f'parilja mill-kunvent tal-Patrijiet Kapuċċini għall-istess post. Fil-kappella kien imlibbes il-kappa u l-mitra, rikeb fuq debba bajda u, taħt baldakkin merfugħ mill-oghla awtoritajiet Għawdxin, beda l-ingress għall-Katidral. Tfajjel żgħir mexa quddiem bil-Bolla. Tfajjel iehor qralu l-indirizz ta' merħba hekk kif kien se jibda t-Telgħa tal-Belt.

U fost id-daqq solenni tal-qniepen, il-mużika ferreħija tal-baned u l-għajet bla jaqta' tal-poplu kollu Għawdexi, Mikiel-Frangisk Buttigieg, l-ewwel Isqof ta' Għawdex, għamel l-Ingress tiegħu fil-Katidral.

Dritt wara beda l-ewwel Quddiesa Pontifikali bħala l-Isqof ta' Għawdex. Il-Kanonku Ġorġ Mercieca kkompona quddiesa u *Te Deum* għall-okkażjoni. L-orkestra kienet taħt id-direzzjoni ta' Vincenzo Bondi, *Maestro di Cappella* tal-Katidral.

Naqleb għall-Malti mit-Taljan kumment li l-Kmandant Walter Strickland, prezenti għall-okkażjoni, kiteb lill-Kardinal Alessandro Franchi, il-Prefett tal-Kongregazzjoni tal-Affarijiet Ekkleżjastiċi Straordinari fil-Vatikan, li kien wassal il-proċess tat-twaqqif tad-djoċesi għat-tmiem mixtieq: "Kull inkonvenjenza li l-Eċċellenza Tiegħek kellha tgħaddi minna meta għent fittemmija tat-talba tal-Għawdxin, kull qtigh il-qalb ta' daww kollha mdaħħla, l-iktar ta' dak li lili hi fdata l-merħla kollha tal-Mulej, kollox, nirrepetilek, kien ikkompensat bil-kbir bil-parteciġazzjoni f'dan l-ispettaklu ta' ferħ".

3 • L-ikbar grajjiet

Kienu haġna l-grajjiet li żewqu dawn il-mija u ħamsin sena tad-Djoċesi. Insemmu l-aqwa fosthom.

Nhar l-4 ta' Novembru 1864, fetaħ is-Seminarju ta' Għawdex bħala istituzzjoni fejn kellhom jithejjew spiritwalment u intelletwalment il-qassisin futuri tad-djoċesi. B'kollox, tul dawn il-mija u ħamsin sena ordnaw 613-il qassis Għawdexi.

Nhar il-15 ta' Awwissu 1880, b'impenn ta' Dun Ġużepp Diacono, qassis mir-Rabat, u Madre Margerita De Brincat, xebba minn Ta' Kerċem, bdiet fir-Rabat-Għawdex dik li 'l quddiem kellha ssir il-Kongregazzjoni tas-Sorijiet Frangiskani tal-Qalb ta' Ġesù. Tinsab imxerrda fil-ħames kontinenti.

3

4

5

Nhar is-6 ta' Ottubru 1889, b'impenn ta' Karolina Cauchi u l-Isqof Pietru Pace, bdiet fil-Belt Victoria l-Kongregazzjoni tas-Sorijiet Dumnikani ta' Santa Katerina ta' Siena. Għadhom sal-lum jaqdu missjoni kbira fost il-morda f'diversi pajjiżi tad-dinja.

L-ikbar grajja seħhet nhar it-22 ta' Ġunju 1883. Dakinhar Santa Marija Mtellgħa s-Sema bir-ruħ u l-gisem, meqjuma f'kappella minsija kważi minn kulhadd fil-ħara Ta' Ghammar, għamlet sejha għat-talb lil waħda bidwija Għawdxija. Id-devozzjoni lejn il-Madonna Ta' Pinu xeghlet mingħajr hadd ma għamel xi sforz kbir. Kienet il-Madonna li riedet tagħti rigal ta' post speċjali ta' talb lid-Djoċesi l-ġdida ta' Għawdex.

Djoċesi – kif stqarr Monsinjur Isqof Mario Grech – mija u ħamsin sena żagħżugħa b'tama li l-Madonna Ta' Pinu tibqa' tteġġeg il-fidi tal-Għawdxin u l-Maltin kollha.

Ritratti:

No 1: ANON, *L-Arċipriet Saver Cassar* (1746-1805), żejt fuq it-tila, seklu tminax [Mużew tal-Katidral ta' Għawdex].

No 2: *Singulari amore* ("Bi mħabba liema bħalha"): il-kopja oriġinali tal-Bulla Papali li biha l-Beatu Piju IX iddikjara t-twaqqif tad-Djoċesi ta' Għawdex u Kemmuna, 16 ta' Settembru 1864 [Arkivju tal-Katidral ta' Għawdex].

No 3: Ritratt oriġinali tal-ewwel Isqof ta' Għawdex, Mons. Mikiel Frangisk Buttigieg.

No 4: PAWLU CAMILLERI CAUCHI, *Impressjoni artistika tal-Ingress ta' Mons. Mikiel Frangisk Buttigieg, l-ewwel Isqof ta' Għawdex, fil-Katidral il-ġdid tad-Djoċesi, nhar it-23 ta' Ottubru 1864*, pittura monokromatika, 1985 [kollezzjoni privata].

No 5: Disinn tas-seklu dsatax maħdum minn Clemente Busuttil li juri s-Seminarju ta' Għawdex [Seminarju Maġġuri tal-Qalb ta' Ġesù].

No 6: MICHELE BELLANTI, *Sir Adrian Dingli* (1817-1900), żejt fuq it-tila, 1866 [Mużew tal-Katidral ta' Għawdex].

No 7: Id-dar fi Triq Mons. Giuseppe Farrugia, il-Belt Victoria, li kienet ir-residenza ta' Mons. Mikiel Frangisk Buttigieg meta kien Arċipriet tar-Rabat u serviet ukoll bħala l-ewwel Palazz Veskovi li meta sar l-ewwel Isqof ta' Għawdex.

No 8: Ritratt antik tal-Palazz tal-Isqof fi Strada Corsa, illum Triq ir-Repubblika, lejn il-bidu tas-seklu għoxrin [Arkivju Nazzjonali ta' Għawdex].

No 9: L-Isqof Pietru Pace f'ritratt uffiċjali.

4 • Tmien Isqfijiet u tliet Amministraturi

Matul dawn il-mija u ħamsin sena, id-Djoċesi ta' Ghawdex kellha tmien isqfijiet u tliet amministratturi appostoliċi – jiġifieri isqfijiet li għalkemm ma kellhomx it-titlu ta' Isqof ta' Ghawdex, amministraw id-djoċesi fl-assenza tal-Isqof.

L-isqfijiet kienu dawn:

1864 Settembru 22	Mikiel-Frangisk Buttigieg	miet	12 Lulju 1866
1868 Settembru 24	Antonio Grech-Delicata	miet	31 Diċembru 1876
1877 Marzu 12	Pietru Pace	trasferit	11 Frar 1889
1889 Frar 11	Ġwanni-Marija Camilleri	irtira	20 Jannar 1924
1924 Ġunju 13	Mikiel Gonzi	trasferit	22 Ottubru 1943
1944 Novembru 11	Ġużeppi Pace	miet	31 Marzu 1972
1972 Lulju 20	Nikol-Ġużeppi Cauchi	miet	15 Novembru 2010
2005 Novembru 26	Mario Grech		

L-amministraturi appostoliċi kienu dawn:

1866 Awwissu 14	Pawlu Micallef	trasferit	24 Settembru 1868
1943 Ottubru 22	Mikiel Gonzi	spicċa	11 Novembru 1944
1967 Frar 24	Nikol-Ġużeppi Cauchi	trasferit	20 Lulju 1972

L-ISQFIJIET LI MEXXEW LIL GHAWDEX

MONS. MIKIEL FRANGISK BUTTIGIEG

L-Ewwel Isqof ta' Għawdex

Twieled il-Qala, Għawdex fit-3 ta' Novembru 1793

Ikkonsagrat Isqof f'Ruma fit-3 ta' Mejju 1863

Isqof ta' Għawdex mit-22 ta' Settembru 1864

sat-12 ta' Lulju 1866

Miet il-Belt Victoria, Għawdex fit-12 ta' Lulju 1866

Sala tal-Kurja Veskovi li ta' Għawdex

MONS. PAWLU MICALLEF OSA

Amministratur Appostoliku għal Għawdex

Twieled il-Belt Valletta, Malta fil-15 ta' Mejju 1818

Ikkonsagrat Isqof f'Ruma fl-10 ta' Jannar 1864

Amministratur Appostoliku għal Għawdex

mill-14 ta' Awwissu 1866 sat-23 ta' Settembru 1868

Miet Pisa, l-Italja fit-8 ta' Marzu 1883

Awla Kapitulari Katidral Għawdex

MONS. ANTON GRECH DELICATA TESTAFERRATA

It-Tieni Isqof ta' Għawdex

Twieled il-Belt Valletta, Malta fil-21 ta' Frar 1823

Ikkonsagrat Isqof f'Ruma fl-14 ta' Lulju 1867

Isqof ta' Għawdex mill-24 ta' Settembru 1868

sal-31 ta' Diċembru 1876

Miet Malta fil-31 ta' Diċembru 1876

Sala tal-Kurja Veskovili ta' Għawdex

MONS. PIETRU PACE

It-Tielet Isqof ta' Għawdex

Twieled il-Belt Victoria, Għawdex fid-9 ta' April 1831

Ikkonsagrat Isqof f'Ruma fit-8 ta' April 1877

Isqof ta' Għawdex mit-12 ta' Marzu 1877

sal-10 ta' Frar 1889

Miet il-Belt Victoria, Għawdex fid-29 ta' Lulju 1914

Sala tal-Kurja Veskovili ta' Għawdex

MONS. ĠWANNI MARIJA CAMILLERI OESA

Ir-Raba' Isqof ta' Għawdex

Twieled il-Belt Valletta, Malta fil-15 ta' Marzu 1853

Ikkonsgrat Isqof f'Ruma fl-24 ta' Frar 1889

Isqof ta' Għawdex mill-11 ta' Frar 1889 sal-20 ta' Jannar 1924

Miet ir-Rabat, Malta fis-7 ta' Novembru 1924

*Lazzaro Pisani, 1925
Sala tal-Kurja Veskovili ta' Għawdex*

MONS. MIKIEL GONZI

Il-Fames Isqof ta' Għawdex

Twieled il-Kalkara/il-Birgu, Malta fit-13 ta' Mejju 1885

Ikkonsagrat Isqof fil-Belt Valletta fl-20 ta' Lulju 1924

Isqof ta' Għawdex mit-13 ta' Ġunju 1924 sat-22 ta' Ottubru 1943

Miet Malta fit-22 ta' Jannar 1984

*Sorijiet Frangiskani Missjunari ta' Marija,
1929, Sala tal-Kurja Veskovili ta' Għawdex*

MONS. ĠUŻEPPI PACE

Is-Sitt Isqof ta' Għawdex

Twieled il-Belt Victoria, Għawdex fit-30 ta' Mejju 1890

Ikkonsagrat Isqof fil-Katidral ta' Għawdex

fis-17 ta' Diċembru 1944

Isqof ta' Għawdex mill-11 ta' Novembru 1944

sal-31 ta' Marzu 1972

Miet il-Belt Victoria, Għawdex fil-31 ta' Marzu 1972

Giglio, Sala tal-Kurja Veskovi ta' Għawdex

MONS. NIKOL ĠUŻEPPI CAUCHI

Is-Seba' Isqof ta' Għawdex

Twieled l-Għarb, Għawdex fit-2 ta' Marzu 1929

Ikkonsagrat Isqof fil-Katidral ta' Għawdex

fid-9 ta' April 1967

Amministratur Appostoliku għal Għawdex

mill-1967 sal-1972

Isqof ta' Għawdex mill-20 ta' Lulju 1972

sal-25 ta' Novembru 2005

Miet Malta fil-15 ta' Novembru 2010

*Pawlu Camilleri Cauchi, 1977,
Sala tal-Kurja Veskovi ta' Għawdex*

MONS. MARIO GRECH

It-Tmien Isqof ta' Għawdex

Twieled il-Qala, Għawdex fl-20 ta' Frar 1957

Ikkonsagrat Isqof fil-Katidral ta' Għawdex fit-22 ta' Jannar 2006

Isqof ta' Għawdex mis-26 ta' Novembru 2005

Il-Ġrajjet Ewlenin tad-Djoċesi ta' Għawdex **f'mija u ħamsin sena ta' ħajja** 1864-2014

FRANCESCO PIO **ATTARD**

14 ta' Ġunju 1863

Mons. Mikiel Frangisk Buttigieg, maħtur Isqof Titulari ta' Lete u Isqof Awżiljarju ta' Malta għall-gżejjer ta' Għawdex u Kemmuna, jagħmel l-ewwel Ingress tiegħu f'Għawdex.

16 ta' Settembru 1864

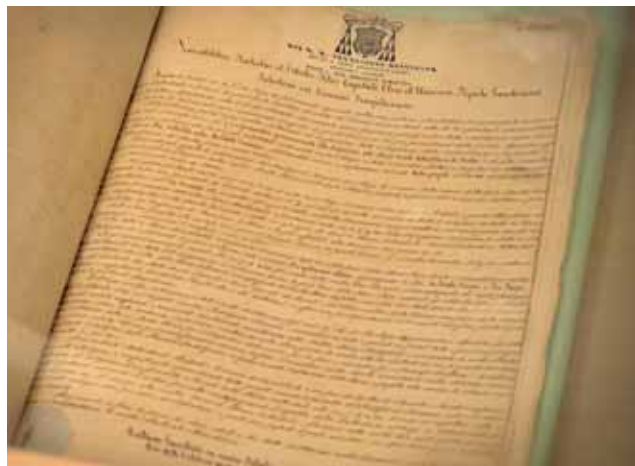
Il-Papa Piju IX, il-lum Beatu, jippromulga l-Bulla *Singulari amore* ("Bi mħabba liema bħalha"), li biha jwaqqaf id-Djoċesi ta' Għawdex u Kemmuna, bil-Katidral u s-Seminarju tagħha.

22 ta' Settembru 1864

L-Isqof Buttigieg maħtur l-ewwel Isqof tad-Djoċesi ta' Għawdex.

20 ta' Ottubru 1864

L-Isqof Buttigieg, l-ewwel Isqof ta' Għawdex, jindirizza lill-presbiterju u l-poplu ta' Għawdex fl-ewwel ltra Ċirkulari tiegħu, tlitt ijiem qabel l-Ingress solenni tiegħu fil-Katidral ta' Għawdex.

23 ta' Ottubru 1864

L-Isqof Buttigieg jagħmel l-Ingress tiegħu bħala l-ewwel Isqof ta' Għawdex fil-Katidral il-ġdid tad-Djoċesi.

4 ta' Novembru 1866

Jiftaħ il-bibien tiegħu s-Seminarju Djoċesan. Maż-żmien, fi ħdan is-Seminarju żviluppat skola sekondarja għas-subien li għadha topera sal-lum.

3 ta' Frar 1872

Titwaqqaf il-Parroċċa ta' l-Immakulata Kuncizzjoni u San Ġużepp fil-Qala.

1879

Il-Konservatorju ta' San Pietru u San Pawl fir-Rabat, magħruf bħala l-Konservatorju ta' l-Isqof u miftuħ sa mill-1789, jilqa' fih is-Sorijiet tal-Karità ta' San Vincenz de Paul.

2 ta' Marzu 1880

Il-Palazz ta' l-Isqof, il-Kurja u l-Arkivji jigu ttrasferiti minn Strada Pietà, il-lum Triq Mons. Giuseppe Farrugia, għal Triq ir-Repubblika fejn jinsabu l-lum.

1 ta' Settembru 1880

Titwaqqaf il-Kongregazzjoni tas-Sorijiet Frangiskani tal-Qalb ta' Ġesù, magħrufa bħala Ta' l-Istilla, minn Dun Ġużepp Diacono (1847-1924), saċerdot mill-Parroċċa ta' San Ġorġ tar-Rabat. Tkompli bil-ħidma tal-Kongregazzjoni Madre Margerita De Brincat (1862-1952), il-lum Venerabbli.

16 ta' Ġunju 1882

Is-Seminarju Djoċesan jissemma għall-Qalb Imqaddsa ta' Ġesù. Fl-1 ta' Novembru jitwaqqaf fi ħdanu Osservatorju Metereoloġiku.

22 ta' Ġunju 1883

Mill-kwadru tagħha fil-Kappella antikament magħrufa bħala Tal-Ġentili, fil-ġnara Ta' Pinu, il-Verġni Mbierka ssejjaħ lix-xebba Karmni Grima mill-Ġħarb. Il-Madonna fl-istess perjodu tkellem ukoll lil Franġisk Portelli, ġuvni mill-istess raġal.

10 ta' Marzu 1885

Titwaqqaf il-Parroċċa tal-Verġni Mqaddsa tas-Sokkors u tal-Papa San Ġirgor il-Kbir f'Ta' Kerċem.

6 ta' Ottubru 1889

Titwaqqaf il-Kongregazzjoni tas-Sorijiet Dumnikani ta' Santa Katarina ta' Siena, bil-ġidma tal-benefattriċi Karolina Cauchi (1824-1907) u oħrajn.

15 ta' Marzu 1893

Titwaqqaf il-Parroċċa ta' San Lawrenz f'San Lawrenz.

19 ta' Settembru 1894

Il-Parroċċa ta' San Pietru u San Pawl tan-Nadur titgħolla għad-dinjità ta' Kolleggjata.

3 ta' Diċembru 1894

Dun Ġużepp Diacono jwaqqaf il-*Casa Pia Industriale* biex jippromovi s-sengħa tal-bizzilla f'Għawdex, bi dħul għal fini karitattiv.

17 ta' Marzu 1900

Il-Parroċċa tat-Twelid tal-Verġni Mbierka fix-Xagħra mgħollija għad-dinjità ta' Kolleggjata.

18-20 ta' Ottubru 1903

L-Isqof Giovanni Maria Camilleri OESA jsejjaħ l-Ewwel Sinodu ta' Għawdex.

1904

L-Isqof Camilleri jikkonsagra l-gżira ta' Għawdex lil Ġesù Salvatur. B'tifkira ta' dan, titwaqqaf xbieha ġdida tas-Salvatur fuq l-għolja tal-Merżuq int u nieżel Marsalforn.

27 ta' Marzu 1911

Titwaqqaf il-Parroċċa tal-Qalb Imqaddsa ta' Ġesù fil-Fontana.

16 ta' Settembru 1915

Tibda f'Għawdex is-Socjetà tad-Duttrina Nisranija (*Museum*) bil-ftuħ ta' l-ewwel Qasam tal-Bniet fin-Nadur. Strumentali f'dan tkun Rakela Attard, li żammet korrispondenza kontinwa mal-fundatur San Ġorġ Preca sa ma miet fl-1962. Eventwalment il-Fergħa tas-Subien dahlet fil-Belt Victoria bil-ħidma tas-Superjur Emanuel Bianco fit-23 ta' April 1941.

16 ta' Diċembru 1921

Titwaqqaf il-Parroċċa ta' Kristu Ewkaristiku Salvatur fl-Għasri.

21 ta' Mejju 1925

Jiftaħ l-Istitut ta' San Ġuzepp f'Għajnsielem.

9-16 ta' Ġunju 1929

Jiġi ċċelebrat l-Ewwel Kungress Ewkaristiku Djoċesan bis-sehem ta' bosta isqfijiet minn barra.

13 ta' Diċembru 1931

Jitlesta l-bini monumentali tas-Santwarju Ta' Pinu u l-bażilika l-ġdida tiġi kkonsagrata mill-Isqof Mikiel Gonzi.

Diċembru 1931

Jibda jixtered f'Għawdex il-Moviment ta' l-Azzjoni Kattolika. L-ewwel riferenza ċara hi għal konferenza fil-knisja ta' San Ġakbu, il-Belt Victoria, li tindika li dan il-Moviment kien preżenti f'Għawdex sa minn din id-data u qabel.

19 ta' Ġunju 1935

Il-Kardinal Alessio M. Lepicier OSM jintbagħat Għawdex bħala l-legat speċjali tal-Papa Piju XI għall-inkurunazzjoni tal-kwadru tal-Madonna Ta' Pinu.

10 ta' Ġunju 1945

Joħroġ l-ewwel għadd tal-ġurnal djoċesan *Għawdex*. L-ewwel editur kien Patri Akkursju Xerri OFM. Meta kien editur Dun Nikol Ġ. Cauchi, li mbagħad sar Amministratur Appostoliku u iktar tard Isqof ta' Għawdex, il-ġurnal ħa l-għamla ta' rivista fl-1966 bl-isem *Il-Hajja f'Għawdex*, kif għadu sal-lum.

25 ta' Awwissu 1946

L-Isqof Ġużeppi Pace iqiegħed u jbierek l-ewwel ġebbla ta' l-Istitut tal-Madonna ta' Lourdes. Is-sorijiet Dumnikani daħlu fih fl-1956, u fil-11 ta' Lulju 1968 ġie miftuħ ufficjalment bħala *Lourdes Home*.

8 ta' Ottubru 1949

Jinfetaħ l-Oratorju Don Bosco fil-Belt Victoria, bil-ħidma tas-saċerdot Rabt Dun Pawl Micallef (1897-1958). Għal xi snin, laqa' fih lis-saċerdoti Salesjani, u l-lum hu kumpless li jservi bħala post ta' formazzjoni għall-adolexxenti u centru sportiv kif ukoll teatru u ċinema għall-familja.

22 ta' Jannar 1950

Fl-okkażjoni tas-Sena Marjana, jitlaqqa' l-ewwel *præsidium* tal-Legjun ta' Marija f'Għawdex, f'waħda mis-swali parrokkjali ta' San Ġorġ, il-Belt Victoria, taħt it-tmexxija spiritwali ta' l-Arċipriet Mons. Mikiel Cefai.

13 ta' Meju 1956

Tiġi inawgurata l-Istamperija tal-Knisja bħala parti mill-Istitut ta' San Ġużepp. Fl-1 ta' Awwissu 1978 ġiet mgħammda bl-isem *Gozo Press*.

12 ta' Diċembru 1957

Titwaqqaf il-Parroċċa tan-Nawfragju ta' San Pawl Appostlu fil-Munxar.

27 ta' Awwissu 1958

Jitwaqqaf il-Moviment Azzjoni Soċjali bil-ħidma ta' Dun Nikol Ġ. Cauchi, iktar tard Isqof ta' Għawdex.

Ottubru 1962

L-Isqof Ġużeppi Pace jieħu sehem fl-ewwel sessjoni tal-Konċilju Vatikan II (1962-1965) f'Ruma.

Mejju 1965

Jinzammu festi speċjali f'Għawdex fl-okkażjoni ta' l-ewwel ċentinarju mit-twaqqif tad-Djoċesi. Il-legat speċjali tal-Papa għal din it-tifkira kien il-Kardinal Luigi Traglia.

1966

Jitwaqqaf il-Moviment Ta' Kana f'Għawdex.

Novembru 1967

Tigi organizzata l-ewwel Missjoni Djoċesana fl-episkopat ta' l-Isqof Nikol Ġ. Cauchi.

29 ta' Diċembru 1967

L-Isqof Cauchi jħabbar riforma sħiħa fl-istruttura tal-Kurja Djoċesana fid-dawl tal-Konċilju Vatikan II.

April 1969	Tibda l-istampa ta' <i>Il-Bullettin tal-Ħadd</i> imqassam kull ġimgħa fil-parroċċi.
Novembru 1969	Jinżamm it-Tieni Kungress Ewkaristiku Djoċesan f'għeluq l-erbghin sena mill-Ewwel Kungress Ewkaristiku.
Ottubru 1972	Jitwaqqfu l- <i>Lumen Christi Publications</i> , dar tal-pubblikazzjonijiet biex ixxerred iżjed it-tagħlim Nisrani permezz tal-kelma stampata.
14 ta' Meju 1975	Jinżamm l-ewwel minn għadd ta' Kungressi Pastoral Djoċesani miżmuma kull ħames snin fi żmien l-Isqof Cauchi.
8 ta' Diċembru 1975	Il-Parroċċa ta' San Ġorġ mgħollija għad-dinjità ta' Kollegġjata Lateranensi.
29 ta' Novembru 1976	Monsinjur Ġużeppi Mercieca, saċerdot mill-Belt Victoria, maħtur Arcisqof Metropolita ta' Malta, fejn dam sa l-2006.
22-30 ta' Settembru 1979	Jinżamm it-Tielet Kungress Ewkaristiku Djoċesan.

8-18 ta' Settembru 1983

Jinżamm fis-Santwarju Ta' Pinu d-Disa' Kungress Marjoloġiku Internazzjonali u s-Sittax-il Kungress Internazzjonali Marjan. Il-legat tal-Papa għall-okkażjoni kien il-Kardinal Salvatore Pappalardo, Arcisqof ta' Palermo.

8 ta' Diċembru 1985

Tiġi inawgurata d-Dar Ġużeppa Debono f'Għajnsielem, istituzzjoni b'ħidma mat-tfajliet ommijiet u proġetti favur il-ħajja. Hi mibnija fuq propjetà li kienet mogħtija minn Ġużeppa Debono (1883-1956), filantropa Għawdxija u benefattriċi kbira tal-Knisja.

Settembru 1989

Jinżammu ċelebrazzjonijiet f'għeluq il-125 anniversarju mit-twaqqif tad-Djoċesi.

26 ta' Mejju 1990

Il-Papa Ġwanni Pawlu II, il-lum qaddis, iżur il-gżira ta' Għawdex bħala parti mill-Vjaġġ Appostoliku tiegħu fil-Gżejjer Maltin. Hu żar il-Katidral ta' l-Assunta u s-Seminarju Djoċesan fil-Belt Victoria u mexxa Quddiesa fil-Pjazza tas-Santwarju Nazzjonali Ta' Pinu, fejn qiegħed stellarju fuq il-kwadru għażiż tal-Verġni Mbierka.

13 ta' Jannar 1991

Jitwaqqaf l-Istitut tal-Familja *Papa Ġwanni Pawlu II*, magħruf aħjar bħala ċ-Ċentru Ta' Kana, il-lum immexxi mill-Kummissjoni Djoċesana Familja.

26 ta' Ġunju 1991

Titwaqqaf il-Fondazzjoni *Oasi* biex tipprovdi servizzi lil dawk maħkuma mill-vizzji tad-droga u l-alkoħol.

Settembru 1992

Jiġi inawgurat il-*Lumen Christi Media Centre*, b'librerija u ħanut ta' kotba reliġjużi, ufficċji pastorali u dar tal-pubblikazzjonijiet, kif ukoll *recording studios* attrezzati tar-radju, bl-għan li jkun centru ta' kordinament tal-medja djoċesana.

11 ta' Ottubru 1992

Jiftaħ it-Tieni Sinodu Djoċesan, imsejjaħ mill-Isqof Nikol Ġużeppi Cauchi fl-1975. Dan baqa' għaddej sat-22 ta' Novembru ta' dik is-sena. L-atti u riżoluzzjonijiet ixxandru fid-9 ta' Marzu tas-sena ta' wara.

13 ta' April 1994

Tinkiseb minn għand il-Kongregazzjoni għall-Edukazzjoni Kattolika l-affiljazzjoni tas-Seminarju Maġġuri ta' Għawdex ma' l-Università Pontifiċja ta' San Tumas ta' Aquino f'Ruma, magħrufa bħala l-*Angelicum*. Dan kompli jiġġedded kull għaxar snin, bl-aħħar darba tkun fil-31 ta' Lulju 2014.

Novembru 1999

Jissejjaħ ir-Raba' Kungress Ewkaristiku Djoċesan f'għeluq is-sebghin sena mill-Ewwel Kungress Ewkaristiku. Fl-istess xahar jiġi Għawdex Mons. Vincent Logan għal Żjara Appostolika fis-Seminarju Maġġuri ta' Għawdex.

3 ta' Diċembru 2000

Tinfetaħ uffiċjalment Dar Arka, f'Għajnsielem, immexxija mill-Fondazzjoni *Arka* f'isem il-Knisja biex toffri servizzi ta' għajnuna u residenza lill-persuni b'diżabbiltà.

Settembru 2002

Fuq xewqa u bil-ħidma ta' l-Isqof Cauchi, tiġi inawgurata skola sekondarja tal-Knisja għall-bniet f'Għawdex, fil-Konservatorju ta' l-Isqof, il-Belt Victoria.

22 ta' Ottubru 2004

Bħala parti mis-Sitt Kungress Internazzjonali tal-Kleru miżmum fil-Gżejjer Maltin, iżuru Għawdex għadd ta' qassisin, u jinżammu ċelebrazzjonijiet kbar fir-Rotunda tax-Xewkija u l-Pjazza quddiem is-Santwarju Ta' Pinu.

Mejju 2005

Jinżamm il-Ħames Kungress Ewkaristiku Djoċesan fl-okkażjoni tas-Sena Ewkaristika mxandra mill-Papa Ġwanni Pawlu II.

2006

L-Ordinazzjoni Episkopali
tal-Isqof Mons. Mario
Grech.

11 ta' Settembru 2007

Mons. Alfred Xuereb, saċerdot mill-Parroċċa ta' San Ġorġ fil-Belt Victoria, maħtur it-tieni Segretarju Personali tal-Qdusija Tiegħu l-Papa Benedittu XVI. Kompla jservi f'din il-kariga wkoll tul l-ewwel xhur tal-pontifikat ta' Frangisku.

16 ta' Ottubru 2008

Titnieda Missjoni Djoċesana fl-okkażjoni tas-Sena Pawlina b'tifkira ta' l-elfejn sena mit-twelid ta' l-Appostlu Missierna San Pawl.

Ottubru-Novembru 2009

Jinzamm is-Sitt Kungress Ewkaristiku Djoċesan imsejjaħ mill-Isqof Mario Grech.

18 ta' April 2010

Il-Papa Benedittu XVI, fi tmiem Quddiesa fuq il-Fosos tal-Furjana, iqiegħed Warda tad-Deheb f'riglejn il-kwadru tal-Madonna Ta' Pinu.

24 ta' Awwissu 2011

Jiftaħ il-Monasteru tas-Sorijiet Klarissi f'Għawdex.

12 ta' Mejju 2012

Tinżamm fil-Katidral l-ewwel Konsagrazzjoni tal-Verġni fid-Djoċesi ta' Għawdex.

17 ta' Mejju 2013

Fl-okkażjoni tas-Sena tal-Fidi fil-Knisja universali, tinżamm ċelebrazzjoni djoċesana tas-Sagrament tal-Konfirmazzjoni fil-Pjazza tas-Santwarju Ta' Pinu, bis-sehem ta' ħames isqfijiet u 276 konfirmand.

27 ta' Jannar 2014

Il-Papa Frangisku, fuq parir tal-Kongregazzjoni tal-Kawzi tal-Qaddisin, jiffirma d-digriet li bih jiddikjara Venerabbli lill-Qaddejja ta' Alla Madre Margerita De Brincat, minn Ta' Kerċem, fundatriċi tas-Sorijiet Frangiskani tal-Qalb ta' Ġesù.

2 ta' Awwissu 2014

Jinfetaħ formalment fis-Santwarju Ta' Pinu l-Proċess Djoċesan tal-Kawża tal-Beatifikazzjoni u l-Kanonizzazzjoni tal-Qaddej ta' Alla Dun Mikiel Attard (1933-2004).

Settembru-Ottubru 2014

Ċelebrazzjonijiet tal-150 anniversarju mit-twaqqif tad-Djoċesi ta' Għawdex.

Din il-kronoloġija hi biss tentattiv ta' ġabra tal-ġrajjet ewlenin li mmarkaw il-ħajja tad-Djoċesi Għawdxija matul dawn l-aħħar mija u ħamsin sena. Hi miġbura minn diversi għejun u tista' sservi bħala bażi għal iktar tiftix. F'din il-lista m'hux inkluz tagħrif dwar kull Isqof ta' Għawdex billi dan jinsab f'taqsima għalih f'din il-pubblikazzjoni.

MINISTERU GHAL GHAWDEX

Kummisjoni Arti Sagra
Djoçesi ta' Ghawdex